

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์จากบทเพลง J-POP Conceptual Metaphors in J-POP

พราวพรรณ พลบุญ

Prawpun Pholboon

ภาษาตะวันออก

Eastern Languages

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาอุปลักษณ์ในบทเพลง J-POP เกี่ยวกับความรัก และความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์กับมโนทัศน์ของสังคมญี่ปุ่นผ่านการใช้คำอุปลักษณ์ ข้อมูลการศึกษา คือ บทเพลง J-POP จากคลังเพลงภาษาญี่ปุ่นออนไลน์ ระหว่าง ปี ค.ศ. 2000 – 2017 จำนวน 400 บทเพลง นำมาแปลความหมาย และตรวจสอบความหมายโดยเจ้าของภาษาญี่ปุ่น วิเคราะห์อุปลักษณ์ตามแนวคิดทฤษฎีอุปลักษณ์ในมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชานของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) ผลการศึกษาเป็นดังนี้ 1. อุปลักษณ์ความรัก แสดงให้เห็นว่า ความรักคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต คือสิ่งไม่มีชีวิต คือสิ่งเหนือธรรมชาติ คือความเจ็บป่วย คือการเดินทาง คือการศึกษา และคือการแข่งขัน 2. อุปลักษณ์ผู้มีความรัก แสดงให้เห็นว่า ผู้มีความรักคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต คือสิ่งไม่มีชีวิต และคือการแสดง 3. อุปลักษณ์ผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต และคือสิ่งเหนือธรรมชาติ 4. อุปลักษณ์ผู้ชาย แสดงให้เห็นว่าผู้ชายคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต และคือสิ่งไม่มีชีวิต อุปลักษณ์ทั้งหมดเกิดจากการนำคำที่อยู่ในวงความหมายต้นทาง ถ้ายิงความหมายไปสู่ความรัก ผู้มีความรัก ผู้ชาย และผู้หญิง ในด้าน ลักษณะ คุณสมบัติ คุณค่า บทบาทหน้าที่ พฤติกรรม แสดงให้เห็นถึงมุมมองความคิด และวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาษาญี่ปุ่น

คำสำคัญ: ภาษาญี่ปุ่น, อุปลักษณ์, อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ J-POP

Abstract

This article aims to investigate the metaphors in J-POP in relation to love and to study relationship between the metaphors and the concept of Japanese society through the use of metaphors. The research data were 400 songs compiled from the Japanese songs online during 2000 - 2017. The songs were translated and their meanings were interpreted by Japanese native speakers. The metaphors were analyzed by using the cognitive linguistic view of metaphor theory as defined by Lakoff and Johnson (1980). The finding are as follows: 1. Metaphors for love show that: love is nature, love is animate, love is inanimate, love is supernatural, love is illness, love is a journey, love is education, love is competition. 2. Metaphors for lovers reveal that: lovers are nature, lovers are animate, and lovers are drama. 3. Metaphors for women indicate that: women are nature, women are animate, and women are supernatural. 4. Metaphors for men point out that: men are nature, men are animate, and men are inanimate. All metaphors are derived from the words in the source domain. These metaphors were mapped to love, lovers, men and women in terms of appearance, characteristics, values, roles, responsibilities, and behaviors which show the cognitive concept and culture in the Japanese language.

Keywords: Japanese, Metaphor, Conceptual metaphor, J-POP

บทนำ

อุปลักษณ์ (Metaphor) คือภาพพจน์ (Figure of Speech) ซึ่งเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่ง หรือ คือรูปภาษาที่นำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ (Kövecses, 2010) ในการศึกษาภาษาต่างประเทศ มีผู้เรียนบางคนโดยเฉพาะผู้ที่เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นมักจะไม่ค่อยทราบว่าในรูปภาษาที่พบนั้นบางครั้งมีรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์รวมอยู่ด้วย ทำให้แปลความหมายข้อความภาษาญี่ปุ่นนั้นตรงตามรูปคำที่ปรากฏ กลายเป็นข้อผิดพลาดในการแปล และทำให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จ การศึกษาอุปลักษณ์จึงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการเรียนภาษาญี่ปุ่น

อุปลักษณ์มีมาเนิ่นนาน ในช่วงปีคริสต์ศตวรรษที่ 15 และ 16 อุปลักษณ์ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการใช้ภาษา มีการใช้อุปลักษณ์ในงานเขียนประเภทต่าง ๆ และเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของชนชั้นสูง แต่ต่อมานักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ในยุคนั้นได้เป็นผู้ริเริ่มเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ว่าไม่ใช่สัญลักษณ์ของชนชั้นสูงอีกต่อไป แต่เป็นกลวิธีทางภาษาที่คนเฉพาะกลุ่ม เช่น นักการเมืองนิยมใช้เพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้คล้อยตาม และมองว่าอุปลักษณ์มีความหมายในเชิงลบ เนื่องจากเป็นการพูดถึงสิ่งหนึ่งด้วยสิ่งหนึ่ง ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจผิดได้ ถือเป็นการแสดงความไม่จริงใจต่อผู้ฟัง ดังนั้น ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 การใช้อุปลักษณ์จึงไม่เป็นที่นิยม อย่างไรก็ตามได้กลับมามีบทบาทอีกครั้งตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 (Black, 1979) แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์อาจจัดออกได้เป็น 2 แนวคิดใหญ่ ๆ คือ แนวคิดอุปลักษณ์แบบดั้งเดิม และแนวคิดอุปลักษณ์แบบใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics)

แนวคิดอุปลักษณ์แบบดั้งเดิม มองอุปลักษณ์เป็นเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดภาพพจน์ ในเชิงวรรณกรรม วาทยาศาสตร์ หรือวัจนลีลาศาสตร์ มุ่งอธิบายกลวิธีทางสุนทรียภาพของการสร้างสรรค์เชิงเปรียบเทียบ (Ungerer, F. and Schmid, H., 1996) แนวทางการวิเคราะห์อุปลักษณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบสองประการคือ Tenor และ Vehicle โดย Tenor คือความคิดที่ต้องการนำเสนอเนื้อหาสาระที่นำมาเปรียบเทียบ และ Vehicle เป็นรูปภาษาที่ใช้เปรียบเทียบเพื่อสื่อให้เห็นถึงความคิดที่นำเสนอ (Ullmann, 1962) กล่าวโดยสรุปคือ อุปลักษณ์ตามทฤษฎีแนวเดิมนั้น อุปลักษณ์เป็นเพียงเครื่องมือในการทำให้ภาษาในงานเขียนของกวีเกิดความสวยงาม เป็นกลวิธีทาง

ใช้ภาษาประเภทหนึ่งของการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ ต้องพิจารณาจากรูปภาษาว่ามีโครงสร้างปรากฏร่วมกันระหว่างรูปภาษาที่นำมาใช้เปรียบเทียบกับคำที่แสดงการเปรียบเทียบ จึงจะสรุปได้ว่าเป็นอุปลักษณะหรือไม่

แนวคิดอุปลักษณะแบบใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ภาษาศาสตร์ปริชานมีแนวคิดพื้นฐานว่า ภาษาเป็นภาพสะท้อนของความคิด (Cognition) และการประมวลผลความคิดของมนุษย์ (Conceptual Process) อย่างชัดเจน ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์รับรู้เกี่ยวกับโลก ประสบการณ์การใช้ภาษา ซึ่งไม่ได้หมายความถึงสิ่งที่เราอ้างถึงการรับรู้หรือเรียนรู้ภาษาแต่เพียงอย่างเดียว อย่างหนึ่ง แต่จะสัมพันธ์กับกระบวนการคิด ภาพในใจ ความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับโลก เช่น อารมณ์ ความรู้สึก เป็นต้น แนวคิดอุปลักษณะแบบใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน จึงมองอุปลักษณะเป็นเรื่องของการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา คือ อุปลักษณะไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับการอธิบายความหมายจากการตีความของการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบในคำประพันธ์เท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน และมุ่งอธิบายถึงการให้ภาษาที่เป็นผลมาจากกระบวนการคิด ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประสบการณ์ในการใช้ภาษา (ชัชวดีศรีลัมพ์, 2005) กล่าวโดยสรุปคือ แนวคิดอุปลักษณะแบบใหม่จะมองอุปลักษณะในเชิงมโนทัศน์ (Concept)

Ogden & Richards (1972) อธิบายมโนทัศน์ (Concept) ว่าเป็นระบบความคิดที่สามารถอธิบายสิ่งที่มนุษย์รับรู้ และเข้าใจจากถ้อยคำที่มนุษย์ใช้สื่อสาร และเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษา (Symbol) ความคิด (Concept) และสิ่งที่อ้างถึง (Referent) ซึ่งสิ่งที่อ้างถึงกับรูปภาษาไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับวัตถุในโลก แต่มีความหมายได้โดยผ่านกระบวนการความคิด มโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

ในการศึกษาอุปลักษณะ มักจะมีการอ้างถึงทฤษฎีอุปลักษณะตามมุมมองภาษาศาสตร์ปริชานที่อาศัยกรอบแนวคิดหลักจากทฤษฎีอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) มาเป็นกรอบการศึกษา ทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาอุปลักษณะที่ครอบคลุมการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบทั้งหมดโดยไม่ได้พิจารณาความสำคัญของการปรากฏร่วมกับคำแสดงการเปรียบเทียบ คำว่า “เป็น” “คือ”

ตามทฤษฎีดั้งเดิม และเป็นทฤษฎีที่มองอุปลักษณ์ว่าเป็นการอธิบายถึงความหมายของรูปภาพที่สัมพันธ์กับกระบวนการคิดและการให้เหตุผล เป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับระบบโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในสังคม กล่าวคือ อุปลักษณ์ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของภาษาเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของกระบวนการคิดของมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นได้ในรูปภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การใช้ภาษาของคนในสังคมบอกให้รู้ว่าคนในสังคมหนึ่ง ๆ นั้น มีระบบความคิดเป็นอย่างไร เรียกทฤษฎีอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานว่าเป็นอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2005)

งานศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) เช่น การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ ทั้งเรื่องเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ ตั้งแต่อวัยวะภายในภายนอก ประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ อารมณ์ของมนุษย์ อารมณ์รัก โกรธ เศร้า ทุกข์ ซ้ำวิตและความตายของมนุษย์ อาทิ งานของอุทุมพร มีเจริญ (2542) นันทนา วงษ์ไทย (2552) ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ยมลภัทร ภัทรคุปต์ (2552) กรกนก รัมมะอัคร์ (2556) เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นระบบโนทัศน์ของคนไทยโดยถ่ายโยงความหมายคำอุปลักษณ์กับมโนทัศน์ของคนไทยในด้านต่าง ๆ ส่วนงานศึกษาของต่างประเทศ เช่น งานศึกษาอุปลักษณ์ความรักในภาษาอังกฤษและภาษารัสเซียของ Irina Popaditch (2004) โดยงานเหล่านี้เป็นการศึกษาอุปลักษณ์ความรักว่าเปรียบเป็นสิ่งใด และมีมโนทัศน์ต่อความรักอย่างไร เช่น อุปลักษณ์ที่แสดงอารมณ์รัก จะเป็นอุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต อุปลักษณ์การเดินทาง เป็นต้น สำหรับในงานศึกษาภาษาญี่ปุ่นนั้นพบว่างานส่วนใหญ่เป็นการนำเอาแนวคิดเรื่องของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์มาศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างของคำที่มีความหมายคล้ายกัน เช่น การศึกษาความแตกต่างของคำว่า KOI (ความรัก) กับคำว่า AI (ความรัก) ของ Nakao (2014) โดยเป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการเลือกใช้คำ

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์

อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) เป็นทฤษฎีที่เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) เป็นผู้เสนอไว้ในหนังสือชื่อ “Metaphors We Live By” ถือเป็นแนวคิดอุปลักษณ์แบบใหม่ โดยเขาทั้งสองมองอุปลักษณ์เป็นปรากฏการณ์

ทางปริชานที่ประกอบทั้งระบบภาษาและระบบความคิดเข้าด้วยกัน โดยกล่าวว่า อุปลักษณคือสิ่งที่ช่วยให้การคิดเป็นสิ่งที่งายขึ้น เข้าใจมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นนามธรรมด้วย อิกมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นรูปธรรมได้ง่ายกว่าและคุ้นเคยกว่า มโนทัศน์ทั้งสองนี้มีมิติ ทางความคิดต่างๆ (mental spaces) เชื่อมต่อกันอยางเป็นระบบ เนื่องจาก มีองค์ประกอบบางอยางทางความคิดสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้ เขาทั้งสองยังมองว่า ระบบการสร้าวมโนทัศน์ (conceptual system) ที่ทำให้มนุษย์สามารถคิดและทำสิ่งต่างๆ ได้ล้วนมีพื้นฐานมาจากอุปลักษณทั้งสิ้น ระบบการสร้าวมโนทัศน์ปกติของคนเราจึงเป็นระบบที่ต้องพึ่งพากระบวนการ ทางอุปลักษณ และอุปลักษณถือเป็สิ่งที่เป็พื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ ไม่มีมโนทัศน์ นามธรรมใดหรือมีก็เ็นอยมากที่สามารถพูดถึงได้โดยไม่ใช้อุปลักษณหรือไม่มีอุปลักษณ มาเกี่ยวข้อง(Lakoff and Johnson, 1980)

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) มองว่าในประโยค ทั่ว ๆ ไปก็มีการใช้อุปลักษณอยู่ตามปกติ ตัวอย่างการวิเคราะห์อุปลักษณของเลคอฟ และจอห์นสัน เช่น

LOVE IS A JOURNEY

Look how far we've come.

We're at a crossroads.

We'll just have to go our separate ways.

We can't turn back now.

It's been a long, bumpy road.

This relationship is a dead-end street,

We're just spinning our wheels.

Our marriage is on the rocks.

Lakoff and Johnson (1980: 44-45)

จากประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีการใช้คำศัพท์ เช่น far, come, go our separate ways ซึ่งปกติเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในบริบทเกี่ยวกับการเดินทาง แต่จากประโยคข้างต้น นำไปใช้ในเรื่องความรัก ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ ทำให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่า “ความรักเป็นการเดินทาง” เขาเรียกรูปภาษาที่ใช้ในเชิงเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นมโนทัศน์ ดังตัวอย่าง LOVE IS A JOURNEY ดังกล่าว่าว่า “**อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)**” เรียกมโนทัศน์ที่เป็นแบบเปรียบเทียบว่า มโนทัศน์ต้นทาง (source domain) เรียกมโนทัศน์ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบว่า มโนทัศน์ปลายทางหรือเป้าหมาย (target/objective domain) โดย LOVE ก็คือ มโนทัศน์ปลายทางหรือเป้าหมาย(target/objective domain) และ JOURNEY ก็คือ มโนทัศน์ต้นทาง (source domain) ส่วนคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในบริบทประโยคทำให้ทราบว่า ความรักเป็นการเดินทาง เช่น far, come, go our separate ways เรียกว่า “ถ้อยคำแสดงอุปลักษณ์ (metaphorical expression)”

การที่สามารถเข้าใจมโนทัศน์หนึ่งด้วยอีกมโนทัศน์หนึ่งนั้น เขาทั้งสองอธิบายว่าเนื่องจาก เป็นการถ่ายโยง (mapping) จากสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ไปสู่สิ่งที่ต้องการกล่าวถึงหรือวงความหมายปลายทางหรือขอบเขตเป้าหมาย (target/objective domain)ทำให้เกิดการขยายความหมายจากสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นนามธรรมกว่า Kövecses (2010) ได้อธิบายการถ่ายโยงความหมายของ “ความรักเป็นการเดินทาง (LOVE IS A JOURNEY)” ดังนี้

Source: JOURNEY	Target: LOVE
the travelers	the lovers
the vehicle	the love relationship itself
the journey	events in the relationship
The distance covered	the progress made

Kövecses (2010: 9)

อีกตัวอย่างหนึ่งของการแสดงระบบมโนทัศน์ของคนที่อยู่ในสังคมที่ใช้ภาษาอังกฤษโดยวิเคราะห์จากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบของเลคอฟและจอห์นสัน คือ AGUMENT IS WAR ดังนี้

Your claims are *indefensible*.
 He *attacked every weak point* in my argument.
 His criticisms were *right on target*.
 I *demolished* his argument.
 I've never *won* an argument with him.

Lakoff and Johnson (1980: 4)

จากประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีการใช้คำศัพท์ เช่น *indefensible*, *target*, *won* ซึ่งปกติเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในบริบทเกี่ยวกับการต่อสู้หรือสงคราม แต่จากประโยคข้างต้น นำไปใช้ในการโต้เถียง ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ ทำให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่า การโต้แย้งเป็นสงคราม และจากการเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาอังกฤษที่ว่า ในระหว่างการโต้แย้ง คิดชนะหรือแพ้ในการโต้เถียงนั้น มองฝ่ายที่ตนเองกำลังโต้เถียงด้วยว่าเป็นศัตรูโจมตีอีกฝ่ายและปกป้องตนเอง หากมีประเด็นใดที่ตนเองไม่สามารถต่อความได้ ก็จะมีประเด็นประโยคใหม่เพื่อใช้โจมตีฝ่ายตรงข้าม แม้ว่าจะไม่ใช้การต่อสู้ทางร่างกาย แต่ก็เป็นการใช้การต่อสู้ด้านคำพูด เหมือนดังการทำสงคราม

แนวการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำอุปลักษณ์และมโนทัศน์ตามที่เลคอฟและจอห์นสัน (1980) ได้เสนอนี้ แสดงให้เห็นภาพรวมของระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ ผ่านการใช้อุปลักษณ์และการถ้อยความที่สัมพันธ์กับบริบทวัฒนธรรมและประสบการณ์ร่วมของคนในสังคม นำไปสู่การตีความหรือการสื่อความหมายที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้นในบทความนี้จึงจะนำแนวการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำอุปลักษณ์และมโนทัศน์ตามที่เลคอฟและจอห์นสัน (1980) ได้เสนอนี้เป็นกรอบการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในบทเพลง J-POP จากคลังเพลงภาษาญี่ปุ่นออนไลน์ ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2017 จำนวน 400 บทเพลง นำมาแปลความหมายและตรวจสอบความหมายโดยเจ้าของภาษาญี่ปุ่น การวิเคราะห์นั้นนอกจากจะทำให้เห็นชุดคำที่อยู่ในหมวดหมู่ความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณ์แล้วยังทำให้เข้าใจมโนทัศน์ของคนญี่ปุ่นผ่านการใช้อุปลักษณ์เหล่านี้โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการมองโลกของคนญี่ปุ่นได้

J-POP

บทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์โดยมีถ้อยคำเป็นสื่อกลางและใช้เสียงดนตรีเพื่อให้เกิดความไพเราะ โดยทั่วไปในการถ่ายทอดความรู้สึกและแก่นเรื่องของแต่ละบทเพลง ผู้ประพันธ์จะใช้กลวิธีและเทคนิคที่แตกต่างจากการสื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น การเลือกใช้คำทั้งด้านเสียงและความหมาย กลวิธีที่สำคัญอีกวิธีหนึ่ง คือ การใช้โวหารภาพพจน์ (Figures of Speech) ที่มีความหมายแฝงเร้นอยู่เพื่อทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้นและหรือสร้างอารมณ์สะท้อนใจได้ดียิ่งขึ้น

แนวเพลงญี่ปุ่นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ เพลงแนว Enka ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงรำพันถึงความโศกอาศาดูร มักร้องเล่นลูกคอแบบเพลงลูกทุ่ง กลุ่มเป้าหมายที่ฟัง ส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคนและวัยสูงอายุ ส่วนแนวเพลงอีกประเภทหนึ่ง คือ เพลงแนว Japanese pop music หรือที่เรารู้จักกันในนาม J-POP

J-POP เกิดขึ้นที่ญี่ปุ่นประมาณ ปี ค.ศ. 1988 ก่อนหน้านั้นคนญี่ปุ่นชื่นชอบเพลงฮิตจากอเมริกาหลายเพลงและได้เลียนแบบเพลงเหล่านี้เป็นภาษาญี่ปุ่น เมื่อเวลาผ่านไปก็ได้พัฒนามาเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เป็นที่รู้จักกันในชื่อ J-POP เนื้อหาเพลงส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของเยาวชน ความรักและมิตรภาพ (Sato, Y., 1999) J-POP ยังสามารถจำแนกออกได้อีกหลายประเภท คือ แนวโฟล์ค แนวร็อค แนวเรกเก้ แนวR&B แนวฮิปฮอป และแนวป๊อป โดยแต่ละประเภทจะมีจังหวะดนตรีที่แตกต่างกัน และมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเล่นแตกต่างกันออกไปเพื่อเป็นตัวแบ่งประเภท แต่ในปัจจุบันไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนว่า J-POP จะมีกี่ประเภท หรือดนตรีที่เล่นจะต้องเป็นแนวใดแนวหนึ่งเท่านั้น ในหนึ่งบทเพลงอาจมีลูกเล่นหรือดนตรีที่ผสมผสานกันหลากหลายแนว ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มความแปลกใหม่ทางดนตรี เพื่อให้คนฟังรู้สึกแปลกใหม่และเกิดความเพลิดเพลิน (Christine Chiu, 2005)

เมื่อวงการเพลงญี่ปุ่นได้รับการพัฒนาขึ้นจนเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการผลิตผลงานเพลงต่าง ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เพลง J-POP เป็นที่นิยมในประเทศญี่ปุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการนำเพลง J-POP ไปบูรณาการเข้ากับวัฒนธรรมนิยมของญี่ปุ่นหลายรูปแบบ ทั้ง อะนิเมะ ร้านค้า โฆษณา ภาพยนตร์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์

วิดีโอเกม กรณีอะนิเมะและรายการโทรทัศน์ของญี่ปุ่นจะมีการนำแนวเพลง J-POP ทำเป็นเพลงประกอบทั้งตอนเปิดและปิดรายการเกือบทุกเรื่อง ทางด้านรายการข่าวของญี่ปุ่น บางรายการจะมีการนำเอาเพลง J-POP มาเปิดประกอบในเครดิตผู้สนับสนุน รายการช่วงท้าย ส่วนในวงการวิดีโอเกม มีการนำเพลง J-POP เข้าไปมีส่วนเป็นเพลงประกอบ

นอกจากในประเทศญี่ปุ่นแล้ว J-POP ยังเป็นที่นิยมของกลุ่มวัยรุ่นในต่างประเทศด้วย มีทั้งการเสพบทเพลง การเลียนแบบการร้อง การเต้น การแต่งกายตามนักร้อง รวมไปถึงมีการนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เห็นได้จากการมีการนำไปเป็นสื่อการเรียนการสอน ทั้งที่เป็นสื่อสำหรับการฝึกการฟัง การอ่าน การแปล หรือจากการที่มีหนังสือ “เรียนภาษาญี่ปุ่นจากเพลง” วางจำหน่าย เป็นต้น

กระแสวัฒนธรรม J-POP เริ่มเข้ามาในประเทศไทยประมาณปี ค.ศ. 2002 นับจากวันนั้นก็ยิ่งได้รับความนิยมในกลุ่มวัยรุ่นไทยมาจนถึงปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นไทยหลายด้าน ด้านหนึ่งที่น่าสนใจ คือ J-POP เป็นแรงจูงใจสำคัญหนึ่งที่ทำให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาไทยสนใจศึกษาภาษาญี่ปุ่น (ยุพกา พุกขิมา กนกพร นุ่มทอง และสร้อยสุดา ณ ระนอง, 2550)

โดยทั่วไปแล้วในการเสพบทเพลง การฟังเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องเข้าใจความหมายเนื้อหาของบทเพลงด้วย และการฟังเพลง J-POP นั้น เนื่องจากไม่ใช่คนญี่ปุ่น อาจจะมีคำศัพท์ หรือประโยค หรือการใช้อุปถัมภ์ที่ทำให้ไม่เข้าใจ หากรับฟังโดยไม่มีการตีความหมายของเนื้อหาบทเพลง J-POP นั้น ๆ จะไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง การค้นหาอุปถัมภ์ และวิเคราะห์อุปถัมภ์ในบทเพลง J-POP ตามแนวทางที่เลคคอฟและจอร์ห์นสัน (1980) ได้เสนอไว้จะช่วยให้เข้าใจความหมายของเนื้อเพลง ตลอดจนภาพสะท้อนสังคมญี่ปุ่นว่ามีระบบความคิดหรือมโนทัศน์เป็นอย่างไรได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากเนื้อหาของบทเพลงจะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประพันธ์เพลงนั้น ๆ นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอุปถัมภ์หรือการใช้ภาษาภาพพจน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศให้กับคนไทยด้วย

อุปสรรคจากบทเพลง J-POP

จากการวิเคราะห์บทเพลง J-POP เกี่ยวกับความรัก พบอุปสรรค 4 ประเภท โดยเรียงลำดับตามความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏ ได้แก่ อุปสรรคความรัก อุปสรรคผู้มีความรัก อุปสรรคผู้หญิง และอุปสรรคผู้ชาย ดังนี้

1. อุปสรรคความรัก หมายถึง รูปภาพาษาที่มีความหมายเกี่ยวกับความรัก คือ มีใจผูกพันด้วยความห่วงใยเสนาหา หรือฉันคู่สาว ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบคู่รัก และ ลักษณะหรือคุณสมบัติของความรัก เป็นความหมายปลายทาง ทั้งนี้หมายรวมถึง รูปภาพาษาที่กล่าวถึงอารมณ์ต่างๆ ที่มีความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การมีอารมณ์รัก อารมณ์ผิดหวังในความรัก เสียใจ น้อยใจ ซึมเศร้า หลงรัก รักข้างเดียว ออกหัก แง้งชิง ไม่กล้ามีความรัก เป็นต้น จากการศึกษาวเคราะห์ อุปสรรคความรัก จำแนกได้ ดังนี้

1.1 ความรักคือธรรมชาติ เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สภาพต่างๆ ตามธรรมชาติ มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบหรือมโนทัศน์ต้นทาง(source domain)เพื่ออธิบายถึงความรักซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือมโนทัศน์ปลายทาง(target domain) โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะบางประการของธรรมชาติ กับ ความรัก จากการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลบทเพลง J-POP ถ้อยคำอุปสรรคที่อยู่ในวงความหมายของธรรมชาติ ได้แก่ 光 (hikari-แสงสว่าง), 風(kaze-ลม), 空 (sora-ท้องฟ้า), 雲(kumo-เมฆ), 稲妻(inazuma-สายฟ้า), 波(nami-คลื่น), 雪 (yuki-หิมะ), 霧(kiri-หมอก), 季節(kisetsu-ฤดูกาล), 春(haru-ฤดูใบไม้ผลิ), 夏 (natsu-ฤดูร้อน), 秋(aki-ฤดูใบไม้ร่วง), 冬(fuyu-ฤดูหนาว), そよぎ(soyogi-สายลม), 温もり(nukumori-ความอบอุ่น), 照らす(terasu-ส่องแสง), 暖かい(atatakai-อบอุ่น), 熱い(atsui-ร้อน)

ตัวอย่างที่ 1 君は美しい稲妻 この胸を横切って
愛しさがギザギザと (今) 心に刺さる
kimi wa utsukushii inazuma kono mune wo yokogitte
itoshisa ga gizagiza to (ima) kokoro ni sasaru
เธอคือสายฟ้าอันงดงาม ฟาดลงมาผ่ากลางหัวใจดวงนี้
ทั้งรอยรักเป็นรอยแฉก (ตอนนี้) ให้ฝังติดแน่นอยู่กับใจ

(เพลง 美しい稲妻 / SKE48)

ตัวอย่างที่ 2 愛してます 尚も深く 降り止まぬ 真夏の通り雨
 aishite masu nao mo fukaku furiyamanu manatsu no toori ame
 ฉันรักเธอ รักมากเหลือเกิน ตั้งสายฝนท่ามกลางฤดูร้อนที่
 ไม่มีวันหยุด

(เพลง 真夏の通り雨/Utada Hikaru)

ตัวอย่างที่ 3 君はそよぎながら 鮮やかに色づき
 僕を揺らし時に照らす
 kimi wa soyogi nagara azayaka ni iro zuki
 boku wo yurashi toki ni terasu
 เธอคือสายลมที่โชยมาเอื่อย ๆ มาแต่ดั้งเดิมสีส้มให้สดใส
 ทำให้(ใจ)ผมแกว่งไกว ในบางครั้งยังเป็นไฟส่องประกาย

(เพลง Soyogi / F.T Island)

ตัวอย่างที่ 4 寄せる波は胸騒ぎ 永久の長さを教えてくれる
 yoseru nami wa mune sawagi towa no nagasa wo
 oshiete kureru
 เกลียวคลื่นชวนให้หวาดหวั่นใจ สอนให้รู้ถึงความเป็นนิรันดร์

(เพลง I love you! Baby! Baby! Baby! /AKB48)

ตัวอย่างที่ 5 春夏で恋をして 秋冬で去って行く
 一緒に過ごした季節よ harunatsu de koi wo shite
 akifuyu
 de satte ikuissho ni sugoshita kisetsu yo
 พบรักเมื่อผลิร้อน
 ลากายามร่วงหนาว
 ฤดูกาลที่เคยให้เวลาผ่านมาร่วมกัน

(เพลง 二人セゾン/Keyakizaka46)

จากในตัวอย่างที่ 1-4 ถ้อยคำ “稲妻 (inazuma-สายฟ้า)” แสดงให้เห็นถึงความเสียใจจากความรักที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งตัวหรือเตรียมใจมาก่อน เหมือนกับการเกิดฟ้าผ่าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและในเวลาอันสั้น แต่ส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินมหาศาล ถ้อยคำ “雨 (ame-สายฝน)” แสดงให้เห็นถึงความรักที่ท่วมท้นให้เหมือนกับฝนที่ตกมากในฤดูร้อน ถ้อยคำ “そよぎ (soyogi-สายลม)” นำมาเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นความรักที่เป็นความรู้สึกที่ไม่สามารถมองเห็นและจับต้องได้แต่เป็นความรู้สึกที่รับรู้ได้ด้วยใจและการกระทำ หรือการแสดงออกทางร่างกาย เหมือนลักษณะทางธรรมชาติของลมที่สัมผัสจับต้องไม่ได้ แต่รู้สึกได้ ถ้อยคำ “波 (nami-คลื่น)” นำมาเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นความรักที่มีความกังวล ไม่มีความสุข ส่วนตัวอย่างที่ 5 ถ้อยคำฤดูกาลนำมาเปรียบกับความรัก แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง เหมือนช่วงเวลาของฤดูกาลตามธรรมชาติที่มีช่วงเวลาการเกิดและเปลี่ยนไปสู่อีกฤดูกาลหนึ่ง โดย ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อนเปรียบเทียบกับความรักที่ดี สดใส เป็นช่วงเริ่มต้นของความรัก ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว เปรียบเทียบกับความรักที่ไม่แจ่มใส เกิดอารมณ์ซึมเศร้า อ่างว้าง เปล่าเปลี่ยว การจากลา

1.2 ความรักคือสิ่งมีชีวิต เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ โดยมีการเชื่อมโยงลักษณะบางประการของ สิ่งมีชีวิต กับ ความรัก จากการศึกษา ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นว่า ความรักคือสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ถ้อยคำที่เกี่ยวกับมนุษย์ สามารถทำกิจหรือมีลักษณะได้อย่างมนุษย์ เช่น 強い (tsuyoi-แข็งแกร่ง) และถ้อยคำที่เกี่ยวกับอาการของสัตว์ เช่น 飛び交う (tobikau-บินว่อน บินสวน) และถ้อยคำที่เกี่ยวกับพืช ส่วนประกอบของพืช อาการที่เกี่ยวข้องกับพืช เช่น 花 (hana-ดอกไม้), 棘 (toge-หนาม), 咲く (saku-ผลิบาน), 枯れる (kamaru-เหี่ยวเฉา), 落ちる (ochiru-ร่วงหล่น), 散る (chiru-ร่วง), 育てる (sodateru-เลี้ยงดู)

ตัวอย่างที่ 6 君を想うたび この心に 愛が強く強く宿るよ

kimi wo omou tabi kono kokoro ni ai ga tsuyoku tsuyoku yadoru yo

ทุกครั้งที่คิดถึงเธอ ความรักอันแข็งแกร่งคงอยู่ในหัวใจนี้

(เพลง太陽 / ファンキー加藤)

強い (tsuyoi-แข็งแกร่ง) เป็นคำคุณศัพท์เพื่อขยายมนุษย์ แต่ในที่นี้ มีความหมายว่า ความมั่นคงของความรัก โดยเปรียบเทียบกับความมั่นคงของความรักกับความแข็งแกร่งของมนุษย์

ตัวอย่างที่ 7 心に飛び交う Your Love
あの鳥は君なんだ
kokoroni tobikau Your Love
ano tori wa kimi nan da
รักของเธอบินว่อนในใจฉัน
ใจฉันกับตัวมันต้องไซ้เธอแน่

(เพลง Blue bird / コブクロ)

ตัวอย่างที่ 8 花が枯れても落ちてても 君のすべてが愛しい
hana ga karete mo ochite mo kimi no subete ga itoshii
ถึงแม้กลีบดอกจะเหี่ยวเฉาหรือร่วงหล่นลง ฉันก็จะรักทั้งหมด
ที่เป็นเธอ

(เพลง Two Roses / SKE 48)

ตัวอย่างที่ 9 愛とは いつも棘があるもの守りながら傷ついて
ai to wa itsumo toge ga aru mono mamori nagara kizutsuite
ความรักนั้นชุกชอนหนามแหลมเอาไว้เสมอ ในขณะที่พยายาม
จะปกป้องเอาไว้ คมหนามของมันก็กรีดแทง

(เพลง Two Roses / SKE 48)

จากตัวอย่างที่ 8-9 ถ้อยคำ “枯れる (kareru-เหี่ยวเฉา), 落ちる (ochiru- ร่วงหล่น)” แสดงถึงความสัมพันธ์ของความรักที่ไม่ดี ห่างเหิน ไม่มีความสุข เหมือนลักษณะของพืชที่ไม่ได้รับการดูแล รดน้ำ ทำให้เกิดการแห้งเหี่ยวและร่วงหล่นจากต้นไปในที่สุด ถ้อยคำ “棘 (toge-หนาม)” แสดงให้เห็นว่าความรักเป็นความรู้สึกที่สามารถทำให้เกิดความเจ็บปวดและชอกช้ำใจให้แก่ผู้มีความรัก

1.3 ความรักคือสิ่งไม่มีชีวิต เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิต ไม่มีลมหายใจ มีสภาพหรือสามารถกระทำกิริยาหรือถูกกระทำกิริยามาใช้ในเชิงเปรียบเทียบจากการศึกษา ถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ความรักคือสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ อุปลักษณณ์สิ่งของ เช่น 水風船 (mizufuusen-ลูกโป่งน้ำ) และอุปลักษณณ์อาหาร เช่น 甘い (amai-หวาน), 苦い (nigai-ขม), 甘酸っぱい (amasuppai-เปรี้ยว ๆ หวาน ๆ) เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 10 するりと水風船 指をすりぬけた

sururi to mizufuusen yubi wo surinuketa

ลูกโป่งน้ำหลุดลื่นออกจากริ้วของฉัน

やぶれた水風船は もう戻らない

yabureta mizufuusen wa mou modoranai

ลูกโป่งน้ำที่แตกไปแล้ว กลับมาเป็นอย่างเดิมไม่ได้

(เพลง 水風船 / Maiko Fujita)

ตัวอย่างที่ 11 恋は甘くて苦い 溶けてくような 忘れられない香りばかり
koi wa amakute nigai tokete kuyouna wasurerarenai kaori bakari

ความรักนั้นทั้งหวานทั้งขม รวากับจะละลายไป เหลือไว้เพียงกลิ่นหอมหวานที่ยากจะลืม

(เพลง Bittersweet / 嵐)

จากตัวอย่างที่ 10-11 ถ้อยคำ “水風船 (mizufuusen-ลูกโป่งน้ำ)” นำมาใช้เปรียบเทียบกับความรักที่สิ้นสุดไปแล้วเหมือนกับลูกโป่งน้ำที่หลุดลื่นตกลงไปแตกสลายไม่เหลืออะไรอีก ถ้อยคำ “甘い (amai-หวาน)” นำมาใช้เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ความรักที่ดี มีความสุข เหมือนกับรสหวานซึ่งเป็นรสที่กินแล้วทำให้รู้สึกสดชื่น ถ้อยคำ “苦い (nigai-ขม)” เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ความรักที่ไม่ดี มีความทุกข์ เหมือนกับรสขมที่กินแล้วไม่อร่อย รู้สึกไม่อยากกินอีก

1.4 ความรักคือสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ พลังอำนาจที่สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งนั้นได้ตามใจปรารถนา หรือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เหนือความจริงตามธรรมชาติมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ จากการศึกษาค้นคว้า ถ้อยคำ

สิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นอุปถัมภ์ความรัก เช่น 奇跡 (kiseki-ปาฏิหาริย์), 運命 (unmei-โชคชะตา), 夢(yume-ความฝัน) เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 12 奇跡と呼びたいこの気持ちを 君だけに伝えたいよ

kiseki to yobitai kono kimochi wo kimi dake ni tsutaetai yo
ความรู้สึกที่เรียกว่า ปาฏิหาริย์นี้ อยากจะบอกให้รู้แค่เพียงเธอ

(เพลง 明日は来るから / 東方神起)

จากตัวอย่างที่ 12 เป็นการเปรียบเทียบความรักกับปาฏิหาริย์ที่แสดงว่าความรักก็เหมือนกับปาฏิหาริย์ที่สามารถบันดาลทำให้สิ่งดีๆ ที่ปรารถนานั้นเกิดขึ้นได้จริงและทำให้ชีวิตนั้นมีความสุขยิ่งขึ้น

1.5 ความรักคือความเจ็บป่วย เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งสุขภาพที่ดีและไม่ดี การเจ็บป่วย การบาดเจ็บ รวมถึงการรักษา มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบจากการศึกษา ถ้อยคำที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่า ความรักคือสุขภาพ เช่น かさぶた (kasabuta -สะเก็ดแผล), 傷 (kizu-บาดแผล), 痛い (itai-เจ็บปวด), 癒す (iyasu-รักษาเยียวยา)

ตัวอย่างที่ 13 好きだというだけじゃない想いほど かさぶたの隙間に染みて

suki da to iu dake ja nai omoi hodo kasabuta no
sukima ni shimite

ความรู้สึกที่ไม่ใช่แค่เพียงการพูดว่า รักเธอ ทิ่มแทงผ่าน
สะเก็ดแผลในหัวใจของฉัน

(เพลง 見つめていたい / Flumpool)

ตัวอย่างที่ 14 あなたに恋したせいですか 心が痛いよ

Anata ni koi shita sei desu ka kokoro ga itai yo

เพราะฉันรักเธอใช่ไหม หัวใจของฉันมันถึงได้เจ็บปวด

(เพลง 片思い / Miwa)

ตัวอย่างที่ 15 君はいつも僕の葉箱さ どんな風に僕を癒してくれる
 kimi wa itsumo boku no kusuribako sa donna fuu
 ni boku wo iyashite kureru
 คุณเป็นกล่องเยียวยารักษาผมเสมอมา คุณเยียวยายาม
 ผมเจ็บได้ยังไงกันนะ

(เพลง Lion Heart / SMAP)

ตัวอย่างที่ 13-14 แสดงให้เห็นว่าความผิดหวังในความรักเป็นการเจ็บป่วยหรือ
 อาการบาดเจ็บ ตัวอย่างที่ 15 เปรียบความรักที่ต้องเอาใจใส่เป็นสุขภาพที่ต้องดูแล

1.6 ความรักคือการเดินทาง เป็นการนำมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางจาก
 จุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่ง หมายถึงเส้นทาง ระยะเวลา สถานที่ และพาหนะต่างๆ มาใช้เป็น
 แบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ความรักคือการเดินทาง ได้แก่
 軌跡 (kiseki-รอยทาง), 旅の途中 (tabino tochuu-ระหว่างเดินทาง), 歩く (aruku-
 เดิน), 走る (hashiru-วิ่ง), 愛し合う (aishiau-พบรัก), 別れる (wakareru-ลาจาก),
 離れ離れ (hanarebanare-ห่างกัน)

ตัวอย่างที่ 16 2人寄り添って歩いて 永久の愛を形にして
 futari yorisotte aruite towa no ai wo katachi ni shite
 ทั้งสองเดินแนบชิดกัน และสร้างความรักที่อมตะ ให้กลายเป็น
 รูปร่าง

(เพลง Kiseki/GReeeeN)

ตัวอย่างที่ 17 人はふと愛し合う別れて
 hito wa futo aishiau wakarete
 คนเราจะได้พบรักและลาจาก
 (เพลง 夏の花は向日葵だけじゃない / KEYAKIZAKA46)

ตัวอย่างที่ 18 離れ離れでも君のその胸に僕はまだ 生きている
 hanarebanare demo kimi no sono mune ni bokuwa
 mada ikiteiru
 แม้จากกันไป แต่ฉันคงยังมีชีวิตอยู่ในหัวใจเธอ

(เพลง 最期の川 / Chemistry)

จากตัวอย่างที่ 16-18 เป็นการแสดงให้เห็นว่า การคบหากันของคู่รักเป็นการเดินทางเส้นเดียวกัน และการเลิกลาเป็นการแยกทาง

1.7 ความรักคือการศึกษ เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียน ผีกฝน รวมถึงการสอน มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษาพบถ้อยคำอุปถัมภ์ที่สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่า ความรักคือการศึกษ ได้แก่ 教えて (oshiete-สอน) 教えられ (oshierareru-ได้รับการสอน)

ตัวอย่างที่ 19 寄せる波は胸騒ぎ 永久の長さを教えてくれる

yoseru nami wa mune sawagi towa no nagasa wo

oshiete kureru

เกลียวคลื่นชวนให้หวาดหวั่นใจ สอนให้รู้ถึงความเป็นนิรันดร์

(เพลง I love you! Baby! Baby! Baby! /AKB48)

ตัวอย่างที่ 19 แสดงให้เห็นว่า การที่บุคคลทำให้อีกฝ่ายเข้าใจความรักเป็นการสอน การเข้าใจความรักเป็นการเรียน โดยหมายรวมทั้งความรักที่ดีและการผิดหวังจากความรัก

1.8 ความรักคือการแข่งขัน เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับการชิงเพื่อเอาชนะ มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำแสดงอุปถัมภ์ดังกล่าว เช่น 勝てぬ (katenu -ไม่ชนะ) ดังตัวอย่างที่ 20 ที่แสดงให้เห็นว่า ผลของความรักเป็นผลของการแข่งขัน

ตัวอย่างที่ 20 勝てぬ戦に息切らし

katenu ikusa ni ikikirashi

ฉันแทบหมดลมหายใจในสงครามที่ไม่ชนะ

(เพลง 真夏の通り雨/Utada

Hikaru)

2. อุปถัมภ์ผู้มีความรัก ผู้มีความรักในที่นี้หมายถึง ผู้ให้ความรัก และผู้ที่ได้รับความรัก หมายถึง ผู้สมหวังในความรัก ผู้ผิดหวังในความรัก ผู้ซึ่งตกหลุมรัก ผู้มอบความรัก และผู้ได้รับความรัก จากการศึกษาพบอุปถัมภ์ผู้มีความรัก จำนวน 43 คำ จำแนกได้ ดังนี้

2.1 ผู้มีความรักคือธรรมชาติ เป็นการถ่ายโยงเอาลักษณะเด่นต่าง ๆ ของธรรมชาติมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา พบถ้อยคำอุปลักษณณ์ธรรมชาติ เช่น 光(hikari-แสงสว่าง), 風(kaze-ลม), 星(hoshi-ดาว), 空(sora-ท้องฟ้า), 太陽(taiyou-ดวงอาทิตย์), 月(tsuki-ดวงจันทร์)

ตัวอย่างที่ 21 もう泣かないで 私は風 あなたを包んでいるよ
 mou nakanaide watashi wa kaze anata wo tsutsunde iru yo
 ยอ่าร้องไห้ ฉันคือสายลม จะคอยโอบอุ้มดูแลเธอ
 ずっと大好き 私は星 あなたを見守り続ける
 zutto daisuki watashi wa hoshi anata wo mimamori
 tsuzukeru
 ฉันรักเธอมาตลอด ฉันคือดวงดาว จะคอยมองดูแลเธอตลอดไป
 (เพลง さくらーあなたに出会えてよかった/RSP)

ตัวอย่างที่ 22 いつだって君だけは僕の光だった
 itsu datte kimi dake wa boku no hikari datta
 มีเพียงเธอเท่านั้นที่เป็นแสงสว่างสำหรับฉันตลอดมา
 (เพลง ありがとう/FUNKY MONKEY BABYS / YANAGIMAN)

ตัวอย่างที่ 23 星になった君に触れることはできないけれど
hoshi ni natta kimi ni fureru koto wa dekinai keredo
 เธอกลายเป็นดวงดาวที่ฉันไม่อาจเอื้อมมือไปแตะต้องได้สัก แต่
 (เพลง 今夜も星に抱かれて/Ayaka)

ตัวอย่างที่ 24 決して捕まえることの出来ない
 花火のような光だとしたって
 kesshite tsukamaerukotono dekinai
 hanabi no youna hikari datoshitatte
 สิ่งที่ไม่สามารถเอื้อมคว้าเอาไว้ได้
 กับแสงสว่างที่เป็นเหมือนกับดอกไม้ไฟนี่
 (เพลง 花火/Mr.Children)

จากตัวอย่างที่ 21-22 ถ้อยคำ風 (kaze-ลม), 星 (hoshi-ดวงดาว), 光 (hikari-แสงสว่าง) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผู้มีความรัก (ผู้ให้ความรัก) แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้มีความรักที่มีความแจ่มใส ทำให้ผู้อื่นมีความสุข ในขณะที่ตัวอย่างที่ 23-24 ถ้อยคำ星 (hoshi-ดวงดาว), 光 (hikari-แสงสว่าง) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผู้มีความรัก (ผู้ได้รับความรัก) แสดงให้เห็นถึงฐานะ ชนชั้น ความสูงศักดิ์เหมือนกับดวงดาวหรือแสงของดอกไม้ไฟซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่สูง กล่าวคือ ถ้อยคำแสดงอุปลักษณ์เหล่านี้มีความหมายทั้งด้านบวกและด้านลบ

2.2 ผู้มีความรักคือสิ่งมีชีวิต เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ผู้มีความรักคือสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ถ้อยคำที่เกี่ยวกับมนุษย์ เช่น 腕 (ude-แขน), 顔 (kao-ใบหน้า), 手 (te-มือ), 指 (yubi-นิ้วมือ), 心 (kokoro-ดวงใจ), 瞳 (hitomi-ดวงตา), ถ้อยคำที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น 蛍 (hotaru-หิ่งห้อย), 狼 (ookami-หมาป่า), 羊 (hitsuji-แกะ) และถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับพืช เช่น 花 (hana-ดอกไม้), 薔薇 (bara-กุหลาบ) เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 25 その笑顔が 愛しすぎるから 押さえきれなくて
胸が苦しくなる

sono egao ga aishisuguru kara osaekirenakute mune
ga kurushikunaru

หลงรักในใบหน้ายิ้มแย้มนั้นจนเกินไป ไม่สามารถระงับมันไว้ได้
จนหัวใจนี้เจ็บปวด

(เพลง 愛の形 / Kiyokiba Shunsuke)

ตัวอย่างที่ 26 ふわりふわりと 宙を舞う 蛍
少し離れた場所から 見るのが一番いい

fuwari fuwari to chuu wo mau hotaru

sukoshi hanareta basho kara miru no ga ichiban ii

การมองเจ้าหิ่งห้อยที่เริงระบำอยู่กลางอากาศ อย่างนุ่มนวล
ฉันชอบมองจากที่ห่างออกมาสักกนิดหนึ่งที่สุด

(เพลง 蛍 / 藤田麻衣子)

ตัวอย่างที่ 27 微笑んでごらん 私は花 あなたの指先の花
 hohoende goran watashi wa hana anata no yubisaki
 no hana

ลองยิ้มให้ฉันเห็นหน่อยสิ ฉันคือดอกไม้ จะเป็นดอกไม้ที่อยู่บนปลายนิ้วของเธอ
 (เพลง さくら—あなたに会えてよかった/RSP)

2.3 ผู้มีความรักคือสิ่งไม่มีชีวิต เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิตมาใช้ เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ผู้มีความรักคือ สิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ ถ้อยคำที่เกี่ยวกับสิ่งของ เช่น 傘 (kasa-ร่ม), 布 (nuno-ผ้า), 葉箱 (kusuribako-กล่องยา) ถ้อยคำที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างเช่น 壁 (kabe-กำแพง ผนัง) ถ้อยคำ ที่เกี่ยวกับยานพาหนะ เช่น 船 (fune-เรือ) และถ้อยคำที่เกี่ยวกับอาหาร เช่น おかず (okazu-กับข้าว), どんぶり (donburi-丼ぶり (อาหารประเภทข้าวราดหน้า)) ถ้อยคำเหล่านี้ แสดงให้เห็น ผู้มีความรักซึ่งปกป้องคนรัก เป็นสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งของที่สร้างขึ้นเพื่อ ป้องกันภัย เป็นยานพาหนะ เป็นอาหาร เพื่อช่วยให้คนรักของตนสะดวกสบาย ชื่นชอบ มีความสุข

ตัวอย่างที่ 28 雨降るときには君の傘になろう
 風吹くときには君の壁になろう

ame furu toki niwa kimi no kasa ni narou

kaze fuku toki niwa kimi no kabe ni narou

ขอให้ฉันได้เป็นร่มให้แก่เธอ ในเวลาที่ฝนตก

ขอให้ฉันได้เป็นผนังให้แก่เธอ ในเวลาที่ลมพัด

(เพลง 明日は来るから/東方神姫起き)

2.4 ผู้มีความรักคือการแสดง เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับการแสดง บุคคล อุปกรณ์และลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแสดงมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำอุปลักษณณ์การแสดง ได้แก่ ヒロイン (hiron-นางเอก), ヒーロー (hiirou-พระเอก), アイドル (aidoru-ไอดอล)

ตัวอย่างที่ 29 ヒロインに憧れた君とヒーローに憧れた僕は よく未来のを
 hiroini ni akogareta kimi to hiirou ni akogareta boku
 wa yoku mirai no hanashi wo
 เธอผู้หลงใหลกับการเป็นนางเอก ฉันผู้หลงใหลกับการ
 เป็นพระเอก มักพูดคุยกันถึงเรื่องอนาคต

(เพลง Don't let me go /Nissy)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าความรักเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นระหว่างคนสองคน
 และมีการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อไปเหมือนลักษณะของการแสดงที่มีตัวละครเป็น
 ตัวดำเนินเรื่องราว

3. อุปนิสัยผู้หญิง มีความหมายว่า รูปภาพที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ
 เกี่ยวกับผู้หญิง ถ่ายโยงความหมายจากความหมายประจำรูปมาเป็นความหมาย
 เกี่ยวกับผู้หญิงเป็นความหมายปลายทาง จากการศึกษาพบอุปนิสัยผู้หญิงจำนวน
 27 คำ จำแนกได้ ดังนี้

3.1 ผู้หญิงคือธรรมชาติ เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติทาง
 ธรรมชาติมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำอุปนิสัยผู้หญิงคือธรรมชาติ
 ได้แก่ 月 (tsuki-ดวงจันทร์) 星 (hoshi-ดวงดาว) 雨 (ame-สายฝน)

ตัวอย่างที่ 30 三日月の君よ 隠れたままで いつか恋焦がれた
 mikatsuki no kimi yo kakureta mama de itsuka koi kogareta
 เธอคือพระจันทร์เสี้ยวที่ฉันเฝ้าหลงใหลเฝ้านั้น ทั้งที่ยังคงหลบเร้นกายอยู่ในวันวาน
 (เพลง 三日月姫 /√5)

分けあう二人 太陽と月のよう
 wakeau futari taiyou to tsuki no you de

เราสองคนได้แยกออกจากกัน ราวกับดวงอาทิตย์และดวงจันทร์

(เพลง Sakura/Kobukuro)

ตัวอย่างที่ 31 僕は雨君は太陽 手をつなごう

boku wa ame kimi wa taiyou te wo tsunagou

ฉันคือสายฝน เธอคือดวงอาทิตย์ มาผสมมือเข้าด้วยกันเถอะ

(เพลง 七色 Symphony/Coala Mode)

ถ้อยคำ月 (tsuki-ดวงจันทร์) เปรียบเหมือนความงามที่โดดเด่นของผู้หญิง ในอีกความหมายหนึ่งเป็นดวงดาวที่เล็กกว่าดวงอาทิตย์ คือ มีพลังน้อยกว่าผู้ชาย ส่วนสายฝน เมื่อมาพบกับดวงอาทิตย์จะเกิดปรากฏการณ์รุ้งกินน้ำ ซึ่งเป็นภาพที่สวยงาม เปรียบเสมือนชีวิตคู่ของชายหญิงที่ดำเนินไปด้วยดี สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงเป็นมนุษย์ที่สวยงาม น่าหลงใหล อยู่ในสถานะที่ทั้งที่เท่าเทียมกับเพศชาย ร่วมมือกันสร้างสิ่งที่ดี และไม่เท่าเทียม อยู่ในสถานะดีออกกว่า

3.2 ผู้หญิงคือสิ่งมีชีวิต เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะของสิ่งมีชีวิต มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ จากการศึกษา ถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ผู้หญิงคือสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ถ้อยคำพืชดอก เช่น 花 (hana-ดอกไม้), 向日葵 (himawari-ดอกทานตะวัน) ถ้อยคำสัตว์ ได้แก่ 羊 (hitsuji-แกะ), 豚 (buta-หมู)

ตัวอย่างที่ 32 太陽をじっと見つめて 恋をする黄色い花

taiyou wo jitto mitsumete koi wo suru kiroi hana

ดอกไม้เหลืองที่ตกหลุมรัก จดจ้องมองดวงตะวันอย่างไม่ลดละ

(เพลง 夏の花は向日葵だけじゃない / KEYAKIZAKA46)

เปรียบผู้หญิงเป็นกุหลาบ ทานตะวัน เพราะมีลักษณะสวยงาม สีสดใส แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีรูปร่าง หน้าตา สวยงามชวนหลงใหล แต่เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้ชาย เหมือนดั่งดอกทานตะวันที่ต้องหันหาแสงอาทิตย์ สัตว์ที่นำมาเปรียบแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางกำลัง เช่น หม่าป่ากับแกะ สิงโตกับหมู

3.3 ผู้หญิงคือสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการนำมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ มาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ เช่น เทพ เทวดา หรือภูตผีที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีอยู่จริง เช่น ผู้หญิงที่มีหน้าตาสวยงาม สุภาพสูงส่งเป็นนางฟ้า ซึ่งไม่อาจเอื้อมหมายบ่งได้

ตัวอย่างที่ 33 ふいに横切った君は 夏の風に乗った天使

fui ni yokokitta kimi wa natsu no kazw ni notta tenshi

เธอที่เดินตัดหน้าไป นางฟ้าที่โฉบบินมากับสายลมในฤดูร้อน

(เพลง KISSから始めよう / 嵐)

4. อุปลักษณะผู้ชาย มีความหมายว่า รูปภาษาที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผู้ชาย ถ้ายิ่งความหมายจากความหมายประจำรูปมาเป็นความหมายเกี่ยวกับผู้ชายเป็นความหมายปลายทาง จากการศึกษาพบอุปลักษณะผู้ชาย จำนวน 21 คำ จำแนกได้ ดังนี้

4.1 ผู้ชายคือธรรมชาติ ได้แก่ ถ้อยคำธรรมชาติที่นำมาเปรียบเป็นผู้ชาย ได้แก่ 太陽 (taiyou-ดวงอาทิตย์) โดยเปรียบผู้ชายที่มีบุคลิกดี มีความกล้าหาญ เป็นดวงอาทิตย์หรือดวงตะวันที่มีแสงกล้า

ตัวอย่างที่ 34 眩しく笑う太陽 それがあなたなんです

mabushiku warau taiyou sore ga anata nan desu

พระอาทิตย์ที่แย้มยิ้มอยู่อย่างเจิดจ้า ตะวันดวงนั้น ก็คือเธอ

(เพลง 太陽と向日葵 / FLOWER)

4.2 ผู้ชายคือสิ่งมีชีวิต ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมนต์เสน่ห์ ว่า ผู้ชายเป็นสิ่งมีชีวิต ได้แก่ สัตว์ เช่น アゲハ蝶 (agehachou-ผีเสื้อ) เป็นการเปรียบผู้ชายที่รักหญิงสาวเป็นผีเสื้อซึ่งเป็นสัตว์ที่มีวงจรชีวิตสัมพันธ์กับดอกไม้

ตัวอย่างที่ 34 花は咲き君は往く

hana wa saki kimi wa iku

วันที่ดอกไม้ผลิบาน แต่เธอกลับเดินจากไป

僕だけが置いていかれそうで アゲハ蝶 追った あの夏の日

bokudake ga oite ikaresou de agehachou otta ano

natsu no hi

เหลือผมคนเดียวที่กำลังจะเป็นเหมือน.. ผีเสื้อที่โฉบบินได้ตาม

ท่ามกลางฤดูร้อน

(เพลง Ageha / w-inds)

4.3 ผู้ชายคือสิ่งไม่มีชีวิต ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ว่า ผู้ชายคือสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ อุปลักษณ์ภาชนะ คือ 花瓶 (kabin -แจกัน) เมื่อเปรียบผู้หญิงเป็นดอกไม้ เป็นสิ่งประดับ จึงเปรียบผู้ชายซึ่งต้องการครอบครองและทำให้ผู้หญิงขาดอิสระไม่เป็นตัวของตัวเอง เป็นแจกันที่ใช้ใส่ดอกไม้ที่ตัดออกมาจากต้น

ตัวอย่างที่ 35 もしも 君が薔薇なら(このまま)

この花瓶に飾って ずっと 眺めるだけでいい

moshimo kimi ga bara nara (kono mama)

kono kabin ni kazatte zutto nagameru dake de ii

หากว่าเธอเป็นดั่งดอกกุหลาบ (อยู่แบบนี้)

จะประดับเธอเอาไว้ในแจกัน แม้ทำได้เพียงแค่เฝ้ามองตลอดไป ก็พอแล้ว

(เพลง Two Roses / SKE 48)

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

การวิเคราะห์อุปลักษณ์ตามแนวทางของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) ทำให้เห็นชุดคำอุปลักษณ์ในบทเพลง J-POP ที่ถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางไปสู่ความหมายปลายทาง บทเพลง J-POP 400 บทเพลง พบอุปลักษณ์ 159 คำ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) อุปลักษณ์ความรัก แสดงให้เห็นมโนทัศน์ว่า ความรักคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต คือสิ่งไม่มีชีวิต คือสิ่งเหนือธรรมชาติ คือความเจ็บป่วย คือการเดินทาง คือการศึกษา และคือการแข่งขัน 2) อุปลักษณ์ผู้มีความรัก แสดงให้เห็นว่าผู้มีความรักคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต คือสิ่งไม่มีชีวิต และคือการแสดง 3) อุปลักษณ์ผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต และคือสิ่งเหนือธรรมชาติ 4) อุปลักษณ์ผู้ชาย แสดงให้เห็นว่าผู้ชายคือธรรมชาติ คือสิ่งมีชีวิต และคือสิ่งไม่มีชีวิต เมื่อพิจารณาพบว่าอุปลักษณ์ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว สะท้อนมโนทัศน์ที่เหมือนกัน 2 ประการ คือ เป็นธรรมชาติ และเป็นสิ่งมีชีวิต

ถ้อยคำอุปลักษณะที่แสดงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรัก ผู้มีความรัก ผู้หญิง ผู้ชาย พบว่าใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เมื่อพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณะตามชนิดของคำ พบว่ามีถ้อยคำอุปลักษณะทั้งที่เป็นคำนาม คำคุณศัพท์ และคำกริยาตามลำดับ ส่วนใหญ่ ถ้อยคำที่เป็นคำนามจะเป็นถ้อยคำที่แสดงอุปลักษณะเกี่ยวกับคน คือ ผู้มีความรัก ผู้หญิง ผู้ชาย ในขณะที่ คำคุณศัพท์และคำกริยาจะเป็นถ้อยคำที่แสดงอุปลักษณะเกี่ยวกับความรัก

ในอุปลักษณะธรรมชาติพบถ้อยคำที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ท้องฟ้า ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ถ้อยคำเกี่ยวกับสภาพอากาศ ฝน ลม เมฆ หมอก สายฟ้า ความอบอุ่น ร้อน หนาว นำมาใช้เปรียบเทียบถึงความรัก และอารมณ์ ความรู้สึกของผู้มีความรัก ที่เปลี่ยนแปลงง่ายเหมือนสภาพอากาศของญี่ปุ่น ความรู้สึกพอใจ มีความสุขในความรัก จะเหมือนกับสภาพอากาศที่ดี ความรู้สึกเสียใจ เศร้าใจจากความรัก จะเหมือนสภาพอากาศที่ไม่ดี นอกจากนี้ถ้อยคำธรรมชาติ ยังนำมาใช้เปรียบเทียบถึงความรักที่มีทั้งสมหวังและผิดหวัง เหมือนกับธรรมชาติที่มีทั้งด้านให้คุณและให้โทษ การที่คนญี่ปุ่นมีระบบคิดเช่นนี้น่าจะมาจากการดำเนินชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ (Shinohara, K. and Matsunaka, Y. (2003,2009) ส่วนถ้อยคำที่พบในอุปลักษณะสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น นางฟ้า ปาฏิหาริย์ เนื่องจากพบจำนวนน้อย สะท้อนให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นบางส่วนยังมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ

ถ้อยคำที่พบในอุปลักษณะสิ่งมีชีวิตเป็นถ้อยคำเกี่ยวข้องกับมนุษย์ สัตว์ และพืช นำมาใช้เปรียบกับความรักว่าเป็นสิ่งสำคัญ หากไม่รักษา ดูแลให้ดีอาจจะทำให้ความสัมพันธ์ทางความรักไม่ดี สร้างความเจ็บปวด ความเสียใจให้กับผู้มีความรักได้ คล้ายกับมนุษย์ สัตว์และพืช หากไม่ดูแล เอาใจใส่ ก็อาจจะตายได้ถ้อยคำที่พบในอุปลักษณะสิ่งไม่มีชีวิตเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับสิ่งของ อาหาร ยานพาหนะ นำมาใช้เปรียบกับความรักและผู้มีความรักว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุข สะดวกสบายยิ่งขึ้น อาจไม่จำเป็นต้องมี แต่หากไม่มีก็จะทำให้รู้สึกเหมือนขาดอะไรไป ที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเนื่องมาจากคนญี่ปุ่นมีความเชื่อว่า ความรักมีความสัมพันธ์กับชีวิต มีรักจึงมีชีวิต ซึ่งมีปรากฏมาตั้งแต่ในสมัยโชวะ (Sako Teruhito, 2015)

ถ้อยคำที่พบในอุปลักษณ์ผู้ชาย และผู้หญิง มีการใช้อุปลักษณ์สัตว์ที่แข็งแกร่ง เช่น สิงโต หมาป่า เปรียบเทียบเป็นผู้ชาย และอุปลักษณ์สัตว์ที่อ่อนแอ เช่น หมู ลูกแกะ เปรียบเทียบเป็นผู้หญิง ใช้อุปลักษณ์สิ่งของที่เป็นสิ่งปกป้อง ป้องกัน หรือภาชนะรองรับ เช่น ฉนั้น กำแพง รั้ว แจกัน เปรียบเป็นผู้ชาย ใช้สิ่งของที่เปราะบาง หรือต้องได้รับการดูแล หรือสิ่งของในครอบครอง เช่น ดอกไม้ เปรียบเทียบเป็นผู้หญิง ใช้อุปลักษณ์ธรรมชาติที่ได้เปรียบ หรือมีพลังมากกว่า เช่น ดวงอาทิตย์ เปรียบเทียบเป็นผู้ชาย ใช้อุปลักษณ์ธรรมชาติที่มีพลังน้อยกว่า เช่น ดวงจันทร์ เปรียบเทียบเป็นผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่า สังคมญี่ปุ่นมองผู้ชายอยู่ในสถานะที่สูงกว่าผู้หญิง และมองว่าผู้หญิงเป็น สิ่งของของผู้ชาย หรือเป็นสิ่งที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีถ้อยคำ อุปลักษณ์ เช่น สายฝนกับดวงอาทิตย์ ดวงดาวกับดวงดาว ด้วย สะท้อนให้เห็นว่า สังคมบางส่วนของญี่ปุ่นก็มองว่าชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมกันของผู้หญิงกับผู้ชายในสังคมญี่ปุ่นสามารถเห็นได้จากการทำงานที่ตำแหน่งบริหารในระดับสูง ในหลายองค์กรของญี่ปุ่นยังสงวนไว้สำหรับผู้ชาย(อาวูโตะ)เท่านั้น และจากข่าวการ จัดลำดับช่องว่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ญี่ปุ่นอยู่ในลำดับที่ 114 ของโลก ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจากสังคมญี่ปุ่นยังมองว่าเพศหญิงที่เป็นเพศที่อ่อนแอ(World Economic Forum, 2017)

ถ้อยคำที่พบที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต สัตว์ พิษซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวชาวญี่ปุ่น จึงทำให้พบถ้อยคำเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต ถูกนำมาใช้เป็นอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์เกี่ยวกับความรัก ผู้ที่มีความรัก ผู้หญิง ผู้ชายเป็นจำนวนมาก ทำให้ทราบบ่มมองของผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นต่อความรัก ผู้ที่มีความรัก ผู้หญิง ผู้ชาย โดยสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของคนญี่ปุ่นในเรื่องสังคม ความ เชื้อ ความรู้สึก

อภิปรายผล

การวิเคราะห์อุปลักษณะตามแนวทางของ เลคอฟและจอห์นสัน (1980) สามารถวิเคราะห์ระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนในสังคมญี่ปุ่นได้จากการใช้ชุดคำอุปลักษณะที่อยู่ในวงความหมายต้นทางเดียวกัน เช่น ธรรมชาติ สัตว์ พืช สิ่งของ และการปรากฏซ้ำ ๆ นี้ทำให้เห็นระบบคิดต่อลักษณะความรัก การให้ความสำคัญกับผู้มีความรัก ทั้งผู้ที่ให้ความรักและผู้ที่ได้รับความรัก ตลอดจนเห็นระบบคิดหรือมโนทัศน์ที่มีต่อกรให้คุณค่าและความสำคัญของผู้หญิงผู้ชายโดยการนำธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิตมาใช้เป็นอุปลักษณะความรัก ผู้มีความรัก ผู้หญิง และผู้ชายผ่านการถ่ายโยงความหมายด้านคุณลักษณะ คุณสมบัติ คุณค่า พฤติกรรม บทบาท สถานภาพ ฐานะ จากการสังเกตเรียนรู้และประสบการณ์ในชีวิตร่วมกันของคนญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สภาพภูมิอากาศ

คนญี่ปุ่นใกล้ชิดกับสภาพธรรมชาติ ฤดูกาลที่ชัดเจน และการอยู่ร่วมกับภัยธรรมชาติทั้งแผ่นดินไหว พายุที่ทำให้ต้องต่อสู้ตลอดเวลา ทำให้คนญี่ปุ่นมีประสบการณ์ภูมิความรู้ที่ได้จากการสังเกต เรียนรู้ ความแตกต่างของลักษณะ พฤติกรรม วิธีการดำรงชีวิตของพืช สัตว์ต่าง ๆ รวมถึงสภาพดิน ฟ้า อากาศ เกิดเป็นประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจร่วมกันของคนญี่ปุ่น จึงพบว่ามีการใช้อุปลักษณะความรัก ผู้ชายและผู้หญิงที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ สภาพอากาศ สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ และสิ่งของต่าง ๆ ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของคนญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญและคุณค่าต่อสิ่งรอบตัว นำมาใช้เป็นคำอุปลักษณะความรัก ผู้มีความรัก ผู้ชายและผู้หญิง และสะท้อนให้คนนอกวัฒนธรรมเข้าใจระบบคิดของคนญี่ปุ่นว่า ความรักมีความสำคัญ แต่ก็มีทั้งคุณและโทษ และยังมีระบบคิดที่ผู้ชายและผู้หญิงญี่ปุ่นมีบทบาท หน้าที่ พฤติกรรม สถานภาพ ที่มีทั้งความเท่าเทียมและไม่เท่าเทียมกัน ปรากฏออกมาในภาษาญี่ปุ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก รัมมะอัครดี. (2556). การเปรียบเทียบอุปลักษณะความรักในเพลงไทย **ลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2548). อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. **วารสาร ศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** 5,1 (ม.ค.-มิย. 2548): 2-12.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2552). **อุปลักษณะประสาธสัมพันธ์ในภาษาไทย: การศึกษาตาม แนวภาษาศาสตร์ปริชาน**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยภรณ์ ออบแพทย์. (2552). **อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยมลภัทร ภัทรคุปต์. (2552). **อุปลักษณะความตายในหนังสือธรรมะ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร มีเจริญ. (2542). **การศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะในร่างกายในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร). กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Black, M. (1955). *Metaphor*. *Proceedings of the Aristotelian Society*, 55, 273-294.
- _____. (1962). *Models and Metaphors*. Ithaca, NY: Cornell University.
- _____. (1979). *More about metaphor*. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought*. Cambridge, England: Cambridge University.
- Kövecses, Zoltán (2010). *Metaphor, A Practical Introduction*. Second Edition. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphor we live by*. Chicago: University of Chicago.

- Lakoff, G. (1993). **The contemporary theory of metaphor**. In Andrew Ortony (Ed.), *Metaphor and thought*. (pp. 202-251). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G. (1987). **Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind**. 山形県立米沢女子短期大学紀要 第52号 — 20 — Chicago: University of Chicago Press.
- Ogden, C.K. and Richards I.A. (1972). **The Meaning of meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism**. London: Routledge & Kegan Paul LTD.
- Ricoeur, P. (2003). **The rule of metaphor: The Creation of Meaning in Language** (R. Czerny, Trans.). Routledge Classics.
- Sako, Teruhito (2015). **A Statistical Analysis of the Japanese Hit Song Lyrics through the Years 1968 – 2013**. 『人文学報』 49-85.
- Shinohara, K. and Matsunaka, Y. (2003). **An analysis of Japanese emotion metaphors**. 『言葉と人間』 4: 1-18.
- . (2009). **Pictorial metaphors of emotion in Japanese comics**. In Charles J. Forceville and Eduardo Urios-Aparisi (Eds.), *Multimodal metaphor* (pp. 265-293). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Ullmann, S. (1962). **Semantics: An Introduction to the Science of Meaning**. Oxford: Basil Blackwell.
- Ungerer, F. and Schmid, H. (1996). **An Introduction to Cognitive Linguistics**. London: Longman.
- 中尾, 愛美, 鍋島, 弘治朗. 2014. 恋と愛—J-POPの認知メタファー分析—. 英米文學英語學論集, 3: 21-44
- Christine Chiu (2005). **SMAP: A case study of J-pop**. Retrieved March 20, 2018, from <https://www.ocw.mit.edu>

- Irina Popaditch (2004). *Metaphors of Love in English and Russian*. Retrieved March 20, 2018, from <https://www.scribd.com>
- Sato, Y. (1999). *The History of J-pop*. Retrieved March 20, 2018, from <https://www.t-fukuya.net/j-pop>
- World Economic Forum (2017). *The Global Gender Gap Report*. Retrieved August 28, 2018, from <https://www.prachachat.net/d/news>
- ยุพกา พุกุซิม่า กนกพร นุ่มทอง และสร้อยสุดา ณ ระนอง. (2550). **ความนิยมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : แรงจูงใจต่างกันอย่างไร**. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารญี่ปุ่นศึกษา. ปีที่ 30 ฉบับที่ 1, 27-40. (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561 จาก <https://www.tci-thaijo.org/index>.)